

Aan het college van Burgemeester en Wethouders
cc hoofden burgerzaken
cc Kiesraad, VNG, NVVB, UvW

**Directoraat-Generaal
Bestuur en
Koninkrijksrelaties**
Bestuur, Democratie en
Financiën

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

circulaire

www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Onderwerp gecombineerde waterschaps- en provinciale
statenverkiezingen op 18 maart 2015 (gemeenten met
meerdere waterschappen binnen de grenzen)
Doelstelling informeren en instrueren
Juridische grondslag Kieswet
Relaties met andere circulaire's
Ingangsdatum 3 juli 2014

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352560

Inhoud

1.	Inleiding.....	2
2.	Registratie van aanduidingen en kandidaatstelling ten behoeve van de waterschapsverkiezingen.....	2
3.	Bepalen kiesgerechtigdheid.....	3
4.	Stemmen in een willekeurig stemlokaal.....	3
5.	Stembescheiden.....	4
6.	Stemopneming.....	4
7.	Instructie stembureauleden.....	5
8.	Experiment centrale stemopneming.....	5
9.	Doorgeven uitslag aan het hoofdstembureau.....	5
10.	Gebruik programmatuur voor vaststelling verkiezingsuitslag.....	6
11.	Kostenvergoeding gemeenten.....	6
12.	Evaluatie.....	6
13.	Informatiepunt verkiezingen.....	7

Deze circulaire is gericht aan gemeenten die zijn gelegen in het gebied van meerdere waterschappen. Voor gemeenten die in één waterschap zijn gelegen, is een afzonderlijke circulaire opgesteld.

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352560

1. Inleiding

Op woensdag 18 maart 2015 vinden er gelijktijdig provinciale staten- en waterschapsverkiezingen plaats. Deze circulaire bevat informatie die voor deze gecombineerde verkiezingen van belang is. Het gaat hierbij in het bijzonder om informatie over de waterschapsverkiezingen, waarvan de organisatie voor het eerst is opgedragen aan gemeenten. Daarnaast is er ook aandacht voor uitvoeringstechnische consequenties van het gelijktijdig organiseren van twee verkiezingen.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen per 1 juli 2014 zijn de waterschapsverkiezingen opgenomen in de Kieswet.¹ In het algemeen geldt daarbij dat de verkiezingsregels die gelden voor de verkiezing van provinciale staten ook van toepassing zijn op de waterschapsverkiezingen. Dat betekent dat de kiezers met een stempas stemmen in de stemlokalen en dat de stemopneming direct aansluitend op de stemming plaatsvindt. Er zijn evenwel enkele verschillen, waar deze circulaire nader op ingaat. Zo zijn er voor beide verkiezingen aparte hoofd- / centrale stembureaus en wijkt de kiesgerechtigdheid voor beide verkiezingen af.

Deze circulaire gaat daarnaast nog expliciet in op de omstandigheid dat het grondgebied van uw gemeente in het beheersgebied van twee of meer waterschappen ligt. Dat betekent dat uw gemeente voor twee of meer waterschappen verkiezingen moet organiseren. Dat heeft consequenties voor het opmaken en bijhouden van de kiezersregisters, en heeft ook invloed op het stemmen in een willekeurig stemlokaal.

Het Kiesbesluit wordt nog op enkele onderdelen gewijzigd (zie hiervoor met name punt 4 en 6). De planning is dit in het najaar af te ronden. Daarnaast worden de formulieren (modellen) in de Kiesregeling aangepast om deze geschikt te maken voor de waterschapsverkiezingen. De gewijzigde modellen zullen eveneens in het najaar worden vastgesteld.

2. Registratie van aanduidingen en kandidaatstelling ten behoeve van de waterschapsverkiezingen

De gemeenten hebben **geen** taak ten aanzien van de registratie van aanduidingen van politieke groeperingen, en evenmin bij de kandidaatstellingsprocedure voor de waterschapsverkiezingen. Het centraal stembureau van het betreffende waterschap is hiervoor verantwoordelijk. Kiezers kunnen wel bij de gemeente terecht voor het ondertekenen van een ondersteuningsverklaring. Dit volgt uit artikel H 4, derde lid van de Kieswet. Het centraal stembureau zal, zodra de geldige kandidaatstellingen uiterlijk 16 februari 2015 definitief zijn vastgesteld, de binnen het waterschap gelegen gemeenten hierover informeren.² De

¹ Stb. 2014, 63.

² Belangrijke data kandidaatstelling
02-02-2015: Dag van de kandidaatstelling
03-02-2015: Zitting ex I 1 Kw

registratietermijnen voor de waterschapverkiezingen zijn gelijk aan die voor de provinciale statenverkiezingen.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352560

3. Bepalen kiesgerechtigdheid

De kiesgerechtigdheid voor de waterschapsverkiezingen **wijkt af** van de kiesgerechtigdheid voor de provinciale statenverkiezingen.

Vereisten actief kiesrecht

Provinciale staten	Waterschap
Ingezetene van de provincie	Ingezetene van het waterschap
Nederlandse nationaliteit	Nederlandse nationaliteit, nationaliteit van een EU-lidstaat of andere nationaliteit (mits de ingezetene rechtmatig in Nederland verblijft).
18 jaar of ouder op dag verkiezingen (18 maart 2015)	18 jaar of ouder op dag verkiezingen (18 maart 2015)

Voor de exacte vereisten voor het kiesrecht voor de waterschapsverkiezingen wordt u verwezen naar artikel B 2a van de Kieswet.

Omdat de kiesgerechtigdheid tussen de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen afwijkt en daarnaast de gemeente in twee of meer waterschappen is gelegen, moeten drie of meer verschillende kiezersregisters worden opgemaakt. U wordt geadviseerd om tijdig te controleren of u met behulp van uw burgerzakenmodule twee of meer kiezersregisters ten behoeve van de waterschapsverkiezingen kunt maken en daarnaast een kiezersregister voor de provinciale statenverkiezingen.

Omdat in de Basisregistratie personen niet wordt bijgehouden in welk waterschap een kiezer ingezetene is, zijn er extra handelingen nodig om te bepalen voor welk waterschap een kiesgerechtigde zijn of haar stem mag uitbrengen. De VNG, NVvB, UvW en het ministerie van BZK werken aan een beschrijving die gemeenten kunnen volgen om voor de verschillende waterschappen een kiezersregister te maken en bij te houden. Deze komt zo spoedig mogelijk beschikbaar. Omdat hiervoor waarschijnlijk een aanpassing van de gemeentelijke burgerzakenmodule nodig is, vindt ook afstemming plaats met de softwareleveranciers.

4. Stemmen in een willekeurig stemlokaal

In het Kiesbesluit zal worden bepaald dat in elk stemlokaal een afzonderlijke stembus moet staan voor de provinciale statenverkiezing en ten minste één stembus voor de waterschapsverkiezingen. De stembussen voor de verschillende verkiezingen dienen voldoende van elkaar te kunnen worden onderscheiden. De kiezer kan binnen de gemeente voor de provinciale statenverkiezing zijn stem uitbrengen in het stemlokaal van zijn keuze.

Omdat het grondgebied van uw gemeente in twee of drie waterschappen ligt, zijn er binnen de gemeente verschillende kiesgerechtigden voor waterschap A, voor

06-02-2015: Zitting ex I 4 Kw
10-02-2015: Laatste dag instellen beroep ex art. I 7 Kw
16-02-2015: Laatste dag uitspraak in beroep door ABRvS ex art. I 7 Kw.

waterschap B (en eventueel ook voor waterschap C). De hoofdregel is dat de kiesgerechtigde voor waterschap A alleen zijn of haar stem kan uitbrengen in een stembureau dat is gelegen in het deel van de gemeente dat ligt in het grondgebied van waterschap A. Een kiesgerechtigde voor de waterschappen B of C kan alleen een stem uitbrengen in een stembureau dat is gelegen in het deel van de gemeente dat ligt in het grondgebied van waterschap B of C. Voorgaande volgt uit artikel J 5 van de Kieswet.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352560

Het college van B&W kan echter besluiten dat kiezers van de eigen gemeente ook in stembureaus buiten het gebied van het "eigen" waterschap, maar binnen de eigen gemeente, hun stem kunnen uitbrengen. Besloten kan worden dat in alle stembureaus in de gemeente voor meerdere of alle waterschap(pen) gestemd kan worden. Er kan ook voor worden gekozen dit bij een aantal stembureaus mogelijk te maken, bijvoorbeeld stembureaus die zijn gelegen op vervoersknooppunten, zoals treinstations, of winkelcentra.

Indien wordt besloten dat in een stembureau voor meerdere waterschappen gestemd kan worden, mag worden volstaan met één stembus voor de waterschapsverkiezingen (naast de stembus voor de provinciale statenverkiezingen). Om het tellen van de stemmen te versnellen en om zo veel mogelijk te voorkomen dat een stem voor het verkeerde waterschap wordt meegeteld, kan er ook voor worden gekozen om voor ieder waterschap een extra, goed van de andere stembus te onderscheiden, stembus te plaatsen.

Indien het college van B&W *niet* besluit dat bij alle stembureaus in de gemeente voor alle waterschappen kan worden gestemd, is het van groot belang dat u duidelijk naar de kiezer communiceert in welke stembureaus de kiezer zijn of haar stem voor het waterschap kan uitbrengen.

5. Stembescheiden

De minister van BZK stelt in de Kiesregeling vast hoe de stempassen, de kiezerspas, het schriftelijk volmachtbewijs en de stembiljetten eruit dienen te zien. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de productie en de verzending van de stembescheiden voor de waterschapsverkiezingen. Ten overvloede wordt opgemerkt dat er voor de provinciale statenverkiezingen en voor de waterschapsverkiezingen afzonderlijke stempassen gebruikt zullen gaan worden. De stembescheiden worden zo vormgegeven dat er onderscheid is tussen de stembescheiden voor de provinciale statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Ook zal er onderscheid worden aangebracht tussen de stembescheiden voor de verschillende waterschappen binnen de gemeente. Gemeenten kunnen indien gewenst tevens 1 of 2 logo's aanbrengen op de stempas, eventueel in overleg met de waterschappen. Dit maakt het voor stembureauleden mogelijk een geordende stemopneming te houden. Gemeenten worden in het najaar hierover nader geïnformeerd.

6. Stemopneming

Ten behoeve van de gang van zaken in het stemlokaal tijdens de gecombineerde stemming en stemopneming worden in het (ontwerp-)Kiesbesluit enkele nadere regels gesteld. Daarmee wordt met name beoogd verwarring of onregelmatigheden tijdens de stemming en stemopneming (het tellen van de stemmen) te voorkomen.

De leden van het stembureau moeten ervoor zorgen dat de stemopneming geordend plaatsvindt. Na de stemming worden de stembussen onmiddellijk na elkaar geopend en worden de stembiljetten van elkaar gescheiden, ook bij deze gecombineerde verkiezingen dient de stemopneming direct na afloop van de stemming plaats te vinden. Het stemlokaal moet zo zijn ingericht dat de stembureauleden elkaar niet hinderen bij de stemopneming voor beide verkiezingen. Ook moet vermenging van de stembescheiden voor de verschillende verkiezingen worden voorkomen door een gebrek aan werkruimte. Indien door ruimtegebrek een gelijktijdige stemopneming niet mogelijk is, zal de stemopneming voor elk van de verschillende verkiezingen na elkaar moeten plaatsvinden, waarbij overigens wel rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat stembiljetten voor de ene verkiezing per vergissing terecht kunnen zijn gekomen in de andere stembus.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352560

Er kunnen maximaal 7 stembureauleden worden benoemd. Het staat gemeenten vrij een aantal plaatsvervangende leden te benoemen, zodat het mogelijk is dat stembureauleden elkaar gedurende de dag afwisselen. Ook kunnen gemeenten eventueel extra tellers inschakelen in aanvulling op deze stembureauleden.

7. Instructie stembureauleden

Vanwege de wijzigingen in het verkiezingsproces wordt de digitale en interactieve instructie voor stembureauleden aangepast voor de verkiezingen van 18 maart 2015. In de instructie wordt uitgebreid aandacht besteed aan een ordelijke stemming en stemopneming. Ook zal de instructie nieuwe testvragen en videoscenari'o's bevatten. De aangepaste instructie is in de loop van december 2014 beschikbaar.

8. Experiment centrale stemopneming

Bij de verkiezingen van de gemeenteraden en de leden van het Europees Parlement is, op basis van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming, in een aantal gemeenten geëxperimenteerd met een centrale stemopneming. Deze experimenten worden thans geëvalueerd. Op basis van de evaluatie zal de minister van BZK besluiten of de experimenten worden voortgezet. Dat besluit zal in een van de komende weken genomen worden. De gemeenten worden over het besluit van de minister van BZK nog in september 2014 geïnformeerd.

9. Doorgeven uitslag aan het hoofdstembureau

Er zijn voor zowel de waterschapsverkiezingen als voor de provinciale statenverkiezingen afzonderlijke hoofdstembureaus. Bij waterschapsverkiezingen is het hoofdstembureau tevens altijd centraal stembureau. De centrale stembureaus stellen de verkiezingsuitslag voor de waterschapsverkiezingen en provinciale statenverkiezingen niet langer op de tweede dag na de dag van de stemming vast, maar op de vijfde dag (maandag 23 maart 2015).

Gemeenten hebben in beginsel donderdag 19 maart en vrijdag 20 maart 2015 de tijd om alle werkzaamheden met betrekking tot de vaststelling van de uitslag voor de gemeente uit te voeren en die aan de hoofdstembureaus door te geven.

Uitzondering hierop is de situatie dat de provinciale statenverkiezing wordt gehouden in een provincie met twee of meer kieskringen³: in die situatie moet het hoofdstembureau voor de provinciale statenverkiezing de uitslag op vrijdag 20 maart 2015 vaststellen en doorgeven aan het centraal stembureau. Voor gemeenten die liggen in provincies met twee of meer kieskringen geldt daarom dat de uitslag voor de provinciale staten verkiezingen uiterlijk donderdag 19 maart 2015 aan het hoofdstembureau moet zijn doorgegeven. De uitslag van de waterschapsverkiezingen moet uiterlijk vrijdag 20 maart 2015 worden doorgegeven aan het hoofdstembureau.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352560

10. Gebruik programmatuur voor vaststelling verkiezingsuitslag

Met ingang van 1 juli 2014 zijn bepalingen in het Kiesbesluit in werking getreden met betrekking tot het gebruik door het centraal stembureau van programmatuur ten behoeve van de berekening van de uitslag van de verkiezingen of de berekening van de zetelverdeling (artikel P 1 en P 2). Indien gebruik wordt gemaakt van programmatuur moet deze onder meer door een onafhankelijke instantie worden getoetst en moet de broncode, de specificatie en de uitkomst van de toetsen openbaar worden gemaakt. Indien het centraal stembureau de door de Kiesraad ter beschikking gestelde software gebruik, kan voor wat betreft de openbaarmaking van de hierboven genoemde documentatie worden volstaan met een verwijzing naar de informatie die de Kiesraad over OSV openbaar heeft gemaakt via zijn website www.kiesraad.nl.

11. Kostenvergoeding gemeenten

In de Waterschapswet is bepaald dat de waterschappen de gemeenten compenseren voor het organiseren van de waterschapsverkiezingen. In de meicirculaire gemeentefonds 2014 van BZK zijn gemeenten hierover geïnformeerd.⁴ De Unie van Waterschappen en de VNG zijn overeengekomen dat gemeenten in totaal eenmalig een bedrag van 23,8 miljoen euro vergoed krijgen.⁵ Aan dit bedrag ligt het rapport "Onderzoek naar de verwachte extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de waterschapsverkiezingen in 2015 ten opzichte van enkelvoudige provinciale statenverkiezingen" van 11 september 2013 ten grondslag.⁶ In het onderzoek is in kaart gebracht welke extra kosten gemeenten naar verwachting zullen moeten gaan maken voor het organiseren van gecombineerde verkiezingen. Te denken valt aan het aanschaffen van extra verkiezingsmateriaal, de productie van stembescheiden of het werven en vergoeden van extra stembureauleden of tellers.

12. Evaluatie

De gecombineerde verkiezingen worden – zoals na elke verkiezing gebruikelijk is – door de minister van BZK geëvalueerd. In de aanloop naar de verkiezingen zal uw

³ Op grond van de Kieswet zijn dat in elk geval de provincies Gelderland (2 kieskringen), Noord-Brabant (2 kieskringen), Noord-Holland (3 kieskringen) en Zuid-Holland (4 kieskringen). Let op: provinciale staten van uw provincie kunnen besluiten om uw provincie te splitsen in twee of meer kieskringen.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2014/05/30/meicirculaire-gemeentefonds-2014.html>

⁵ Dit bedrag wordt over gemeenten verdeeld met behulp van de maatstaf inwoners. Met behulp van het bestand 'Taakmutatie 2015' (tabblad 'Waterschapsverkiezing') bij de meicirculaire 2014 kunt u nagaan welk bedrag voor uw gemeente van toepassing is (<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2014/06/06/taakmutatie-2015-mei-2014-xls.html>).

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/11/19/kostenverdeling-gecombineerde-verkiezingen.html>

gemeente worden benaderd om medewerking aan dit onderzoek te verlenen. Uw medewerking wordt op prijs gesteld.

13. Informatiepunt verkiezingen

Indien u naar aanleiding van deze circulaire of anderszins vragen heeft over de komende verkiezingen, dan kunt u die stellen via informatiepunt@kiesraad.nl. Het informatiepunt kunt u ook bellen op: 070-4267329.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Dr. R.H.A. Plasterk

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352560